

PARS PRIOR.

*An detur in rerum Na-
turâ Universalis quædam
Medicina.*

Quæ homines nos artifex
fecit supremi Numinis
manus, eadem & morta-
les finxit, voluitque animam, quam
velut de substantiâ divinitatis de-
cerptam particulam cum æternitate
suâ mensus est, in fragili corporis
hujus domicilio inquilinam collo-
care. Attamen & corpusculum
hoc ævum foret, nisi infinitis quo-
dammodo morborum generibus
identidem arietatum, profligatis
tandem viribus succumberet. At
unde sanitas? unde morbus? quid
in morbo sanandum? hic inqui-
rere scrutarique prius oportet,
quàm adversus tantam morborum
humanum corpus infestantium ilia-
dem, medicinam dari, & præparari
posse discutiam.

CAPUT I.

De

Sanitate.

SECTIO PRIMA.

*Probat dari spiritum in corpore
humano.*

ANtequàm ad ulteriora progre-
diar, visum est, paucis osten-
dere, quid sit spiritus, & eum in
corporibus nostris dari. Spiritus
sumitur tripliciter 1. pro eo, quod
planè immutabile est, ut Deus. 2.
pro eo, quod materiæ expers est,
ut Angelus & anima rationalis. 3.
pro corpore tenui & subtilissimo.
Priores duas acceptiones intactas
relinquimus, quia de spirituum sic
acceptorum existentia nemini, nisi
athco & homini rationem exuto
du-

dubium aliquod occurrere debet.,
utpote quorum existentiam fides
christiana pridem nos docuit.

Solummodo igitur de spiritu in
tertia acceptione nobis hic sermo
erit, qui rectè definitur, quod sit
Corpus vivum, subtilissimum, te-
nuissimum, calidum & mobile, à
subtilissima & maximè sincera san-
guinis & aëris parte genitum. Sunt
igitur Spiritus *Corpora*, tum quia
in vasorum obstructionibus iis de-
negatur transitus & influxus, tum
quia aliis multis obnoxii sunt vi-
cissitudinibus. Sunt corpora viva,
quia vitam corpori tribuere de-
bent; vita enim in motu consistit,
positis autem spiritibus ponitur
motus, denegatis denegatur mo-
tus. Sunt corpora *subtilissima* &
tenuissima. Ratione enim subtili-
tatis & tenuitatis suam habent pe-
netra-

netrabilitatem, pernicitatem, acti-
vitatē facile per poros exspirant,
dissipantur, consumuntur, suffo-
cantur. Ratione subtilitatis & te-
nuitatis nomen etiam, & dignita-
tem spirituum obtinuerunt. Sunt
corpora calida, tum quia ex medi-
camentis itidem spirituosis igneis,
inflammabilibus restituntur, refo-
cillantur, tum quia corpus nostrum
calet magis & minus spirituum be-
neficio atque hinc Hippocrates spi-
ritus vocat connatum ignem. Sunt
corpora mobilia, motus enim spi-
rituum sine intermissione continuus
facit, tum ut continuo generentur,
aut ab alimentis seperentur, tum
ut continuetur lumen, radiatio, &
vita sine intermissione, tum etiam
ut continuo ventilentur, ac in se-
renitate conserventur, & ut ob con-
tinuum effluxum & jacturam con-

C

tinuus

tinuus conservetur influxus. Generantur autem spiritus ex subtilissima sanguinis parte, & consequens ex subtilissimâ alimentorum parte, quæ nihil aliud est, quàm alimentorum spiritus.

Viso jam quid sit spiritus, videndum nunc restat, an tale corpus vivum, subtilissimum &c. in corpore nostro detur, & quamvis id ex allatâ definitione aliunde jam pateat, visum tamen id ipsum aliis argumentis stabilire.

Atque ut nihil jam dicam, quod ligato vel abscisso nervo alicujus partis, sic ut spiritus non possit ad illam venire, illico ejus motus & sensus pereat. Quid est illud subtile quod in morbis, languoribus, mœroribus, ægritudinibus, laboribus, vigiliis, curis, senectute insensibiliter amittitur, nisi Spiritus.

Quid

Ge.
oti-
se-
um
m-
en-
vi-
ore
al-
eat,
gu-
od
us
ad
&
ub-
us,
oo-
in-
us.
nid

Quid illæ bullæ, & illud spumofum,
quod in fermentatione, & putrefa-
ctione animalium, vegetabilium,
mineralium ebullit, strepit, intumescit, commovetur, exspirat, sensus ferit, aliud confirmant, nisi spiritus dari.

Quid vires sensibilibus evacuationibus, venæsectionibus, hæmorrhagiis, purgationibus, sudoribus, immoderatâ venere &c. collapsæ, & amissæ aliud testantur, quàm spirituum jacturam, & per consequens, Spiritus antea existisse demonstrant, quia quod non est, illius jactura fieri nequit. Porro Spiritus dari, patet in animi deliquiis & paralytibus, cum illa intermissionem circulationis, motûs, & radiationis spirituum pro suâ causâ agnoscant; hæc â denegatione influxus Spirituum

C 2 tuum

tuum, vel ab eorundem narcosi
Originem suam derivent.

Jam verò quid luculentiùs spiri-
tuum existentiam commonstrat,,
quàm corporum nostrorum calor,
& sanguinis circulatio. Spiritus
enim, velut ignes astrales, caloris
& calidi innati subiectum sunt.
Circulationem verò sanguinis ma-
ximè à spiritibus promoveri patet
in tristitiâ; teste enim Clarissimo
Dn. D. Preyfer in œconomia suâ
animali part. 2. Cap. 12. §. 83. ubi
ob spiritus crassitie, lentore, tur-
bulantiâque inquinatos, sanguis pa-
riter crassescit, hæret, stagnat, ac
ad circulandum ineptus redditur.

Eadem quoque spirituum exi-
stentia demonstratur, ex terrore,
teste eodem Clarissimo Authore,
locô citato §. 84. ubi nempe obje-
cta externa per sensus externos

ino-

inopinatè repræsentata, ità spiritibus & nervis sunt improporcionata, ut spiritus in suo motu quodammodò impediti vix non recedere cogantur. Unde fit, quod homines terrefacti motibus, convulsivis non absimilibus infestentur, quod accidit, dum spiritus recurrentes spatia, ex quibus fluxêre repetentes eadem aliunde spiritibus plena infarcient, & consequenter, nervos abbrevient, quare spirituum recto influxu impedito fit, ut anima functiones suas naturaliter edere non possit, debita respiratio langueat, sanguinis motus circularis intercipiatur, homines pallefant, lypothimiâ & quândoque mors etiam succedat.

Ad ulteriorem dictorum confirmationem, considera sanguinem, præcipuè arteriosum, in quo subtile

illud spumofum & tenue, postquam
post extravenationem in auras eva-
nescit, sanguinem putrescere &
corrumpi videbis. Porro illud
subtile, spumofum, & tenue quid
aliud est, nisi spiritus, à quo san-
guis vigorem suum & conservatio-
nem fortitur. Id ipsum videre li-
cet in vino per vomitum ejecto, in
quo nil præter insipidam vappam
ejicitur, dum interim spiritus in
vino contentus volatibilitate suâ
corporis partes pervadens, in iis-
dem retinetur. Spiritus enim vini,
qui quasi in limine hæret, facili ne-
gotio à vino est seperabilis. Hel-
montius pag. 724. reperio quod vi-
num parte sua vinosa aquam vitæ
contineat. Ideoque facile, citò, at-
que absque fellis digestis maturitati-
bus rapi per arterias stomachi ad
cor, sive advocari immediatè in

bulli

sup-

*supplementum & defectum spiritus
vitalis.*

SECTIO SECUNDA.

*Probat spiritum nostrum vita-
lem ad omnes actiones concurrere,
atque demonstrat.*

Inditum igitur nobis à supremo rerum Conditore spiritum aliquem, qui toto diffusus corpore, partes omnes sanas reddit, & ad suum singulas officium expeditas, neminem scientiâ medicâ vel philosophicâ instructum mihi negaturum puto. Si verò ulteriorem, præter ante jam datas, à me confirmationem amicè desideras, relego te ad innumera Anatomicorum Clarissimorum volumina. Quid enim est, quod infinitas penè nervorum & membranarum pro-

pagines ad viscerum glandulas, & totius corporis partes usque per-
tingentes, quas actionum vitalium officinas rectè dixeris, continuâ agitatione permeat, suo servat in-
vigore, ad competentes animat, functiones, nisi spiritus ille, qui, cum vivere DEI beneficio capi-
mus, præter animam illam immor-
talem ad vitam sanam & incolu-
mem propagandam nobis donatus est. Hic ille rector, & præses om-
nium actionum existit, hic ille agit, hic dominatur. Non aliter rem-
concipio, ac artificem eâdem manu motâ, per certa sibi usualia instru-
menta diversas figuras efficientem.
Attamen à te desidero, ne spiri-
tum jam jam purissimum in supera-
dictis officinis hinc inde permean-
tem cum spiritu ex alimentis, chylo, sanguine pro prioris conservatione
extra-

& extrahendo confundas. Ille enim proximum est animæ rationalis instrumentum, & sensuum tam interiorum, quàm exteriorum principium, & motor omnium musculorum existit. Ille primario omnes actiones vulgò naturales (quibus cum supradictis animalibus omnes morborum species adscribunt Medici) ac diversas in humano corpore perficit; adeò, ut pro continua sui conservatione novum ex alimentis, chylo, sanguine analogum in omni cibo & potu atque aëre latentem universi spiritum, separatis ab eo heterogeneis, tandem efficiat.

Quod jam in genere dixi, in specie, & in qualibet particulari actione, quæ individuum concernit, demonstrabo. Incipiamus à fame, & siti, quæ ad alimenta assumenda

nos determinat: nonne fames est molesta sensatio (quam & tu concedes) fibrillarum ventriculi membranarúmque ejus, occasione cujus rem solidam appetimus, ut vellicationem ob ciborum absentiam ex ventriculi fermento ortam, tollamus. Talis sensatio quóque est sitis, & quidem in fibrillis oris & faucium, cujus beneficio ob humidum per solida abstersum, vel calore absumptum, & deficientem, humidi per glandulas salivales secretionem ad rem liquidam assumendam determinamur.

Sequitur has sensationes molestas, sed providas, determinatio animæ ad illa assumenda & certè illa non aliter (ut tu ipse fateberis) nisi per spiritum contingit.

Hic deindè spiritus in musculis masticatoriis latens cibos duros & majore

est
on-
m-
jus
ca-
ex
la-
fi-
&
ni-
ca-
e-
i-
e-
o
è
)
s
c
-
maiores in minores partes dentibus
diffringit, hos ita diffractos & com-
minutos spiritus diglutientes mu-
sculos inhabitans ad animæ impe-
rium in fundum usque ventriculi
detrudit. Inibi ex naturali sangui-
nis calore per arterias illuc dela-
tus, alimenta sulivâ satis imbuta,
acido ventriculi sic dicto alterius
dissolvit & fermentat. Hic motu
peristaltico seu vermiculari ventri-
culi & intestinorum in variè figu-
ratis & dispositis ventriculi & inte-
stinorum fibrillis ad duodenum,
imò ad anum usque detrudit.

In prædicto intestino duodeno
duo illa famosa menstrua motu fi-
brillarum tonico, & dum unda à
principio quodam seu spiritu im-
pulsam undam pellit, billem & suc-
cum pancreaticum (de quibus in-
fra) per ductum Choledochum &

Wir-

Wirfungianum sic dictum transmittit, ut mediante calore supra dicto naturali & efferbescentiâ solutum jamjam chylum à fœcibus seperet, easque præcipitet.

Hic per minimos intestinorum poros lacteis venis continuos musculis abdominis ad impressionem & emulsionem inservientibus puriorem sub formâ lactis chylum in easdem lacteas separat. Interim (dum fœces ad anum usque motu partim musculorum abdominis, partim peristaltico delatæ, tum acrimoniâ, tum quantitate stimulantibus, sensum quendam nobis imprimunt, & animam ad excretionem per spiritum determinant) hic quoque motu musculorum abdominis intestina inferiora comprimuntur foras eliminat.

Legisti supra de motu peristal-
tico, quem insitus vitæ spiritus re-
git & actuat. Hic est, qui rece-
ptum purissimum chylum intestina
coarctando ulteriùs in venas la-
cteas detrudit. Ast cum hic motus
chylum è minoribus ad majores
venas lacteas, ad glandulas mesen-
terii sic dictas, Asellii magnam (in
quibus ab adveniente lymphâ flui-
dior redditur) ductum thoracicum
promovere, & in venam subcla-
viam usque infundere sit impotens,
vices ejus subit motus arteriarum,
his ductibus vicinarum, motus
diaphragmatis, & vasa hæc com-
primendo chylum hac ratione ul-
trò promovet, & sanguini tradit;
ne verò, unde venerat, relabatur,
valvulæ ubique interpositæ hunc
relapsum impediunt, præcavént-
que.

Non-

Nondum hic spiritus in chylo sanguini jamjam immixto latefcens ad obeundas functiones est idoneus, nisi cum sanguine præexistente aliquoties in circulum agitur, conquassetur, per spiritum insitum à cerebro in corde sanguini admixtum resolvatur, & varia pertransiens viscera, inutile & heterogeneum diversum inibi secernendum, excernendumque relinquat. Et hæ ipsæ actiones à nullo alio, nisi à spiritu purissimo, fibrillas subtilissimas inhabitante, reguntur & gubernantur. Quo autem negotio ad cor ab his partibus deferatur, dicemus in eo loco, ubi Universaliter de venis sermo nobis erit, quâ ratione sanguis versùs cor reducatur,

Inditum cordi, arteriisque motum quendam (quem theorici pulsififi-

fficum, seu in quo cor & arteriæ
constringuntur ac dilatantur, no-
minare consueverunt) agnoscunt
illi præter variam fibrillarum ac
membranarum tonum configura-
tionem &c. à spiritu purissimo è
cerebro oriundo, & in antedictis
habitaculis præfente regi, atque
gubernari. Unde spiritus vitalis
hic præfens sanguinem ex corde,
ad omnes arterias, earúmque mi-
nimas propagines, tam in pulmoni-
bus, quàm toto corpore, valvulis
ubique ne refluat adjuvantibus di-
stribuit, atque tam ad partes aug-
mentandas, nutriendas, & Spiri-
tum puriorem fecernentes; quàm
ad organa & viscera diversa, pro
illorum glandularum poris variè
configuratis, variàque magnitudine
dotatis, varia excrementa ràm uti-
lia quàm inutilia fecernentia, atque
excernentia amandat. San-

Sanguis hic à spiritualescentia, nutritione, & separatione residuus, ac in pulmonibus rarior, volatiliór- que factus, aliquali per spiritum vitalem arteriolarum capillarium, pressione in comites venulas capillares urgetur: ad cor verò tam ex venâ pulmonali, axillari, & cavâ chylum ferente, quàm ex totius corporis venulis minoribus, & cavâ præter debitum fibrillarum tonum, atque occasionem hanc, quâ etiam, ut supra memoravimus, unda undam pellit, à dilatante & hac methodo comprimente atque angustante comite ubique arteriâ, valvulis, ne redeat, adjuvantibus sanguinem fluentem hic spiritus refluere concedit.

Supereft adhuc ut (ne ullam actionem ad individuum spectantem omittam) de motu lymphæ

pau-

paucula dicamus. Hanc itaque lympham, cujus originem, insertionem, usum &c. anatomicis relinquimus, ab origine moveri ad insertionem suam usque motu progressivo dubium non est, ast illa ex se, ac variâ vasorum lymphaticorum structurâ, valvulisque quoque, ne refluat, obstantibus, est impotens, nisi spiritus vitalis prædictis vasis debitum conciliaret tonum, atque in vicinis hospitans arteriis per earum diastolen proxima vasa lymphatica premendo, ulterius lympham hanc urgeret,

Concludimus jam, spiritum vitalem in universo distributum corpore, omnes efficere actiones, & quid quid liquidi & fluidi est, in motum progressivum & circulatorium deducere; atque quidquid in humano corpore à spiritu purissi-

D

mo

mo alienum est, per certa corporis
emunctoria, secernere, excernere,
ejicere.

Doctè hanc in rem scribit Nuy-
sement apud Tackium de resurre-
ctione rerum fol. 11. Porro, in-
quit, *cur actiones rerum non attri-
buerem spiritibus, sed vel disposi-
tioni partium vel atomorum, siue
partium insensibilium fortuito con-
cursui, quemadmodum sunt, qui
præter mentem, soli homini debitam
mensuram, quietem motum, positu-
ram & figuram cum materiâ cun-
ctarum exordia rerum ponant. Sub-
latis formis substantialibus. Hi
enim, etsi quidem satis argutè de
hoc quæsito disputent, non tamen
ostendunt, quo pacto cuiusque rei
particularum constitutio & disposi-
tio fiat, unde motus & temperies
rei oriatur. Videmus quidem au-*
to-

tomata pro dispositione variâ mo-
veri ; sed non sinè aquâ aut aëre.
Liceat itâque $\text{\textcircled{S}}$ rebus creatis vi-
vere ; sed non sinè vita spiritu, qui
vivificat omnes mundanas rotas.

Clariùs adhuc & meliùs id ipsum
asserit ingeniosissimus & laboriosis-
simus Kircherus in arte magnet.
l. 3. parte 7. p. 729. Spiritus, in-
quit, omnium animæ functionum
organum necessarium sunt. Horum
enim vi admirabili totum corpus
vivit, sentit, se movet, nutritur
augetur : hi concoquunt, digerunt,
egerunt, attrahunt omnèsque vitales
actiones perficiunt : his languentibus
omnia languent : hi omnes rerum
species accipiunt, deferunt, $\text{\textcircled{S}}$ ad
phantasiæ motum volutantur in cor-
pore, non secus, ac lapide in aquam
tranquillam coniectò, circuli causan-
tur, se diffundentes totùmque cor-

*pus alterant : unde non immeritò
ab Hippoc. τὰ σώματα ἐνορμῶντα
dicuntur.*

Nec Mantuanus Poëta Virgilius
id nesciit, quando rerum, quæ cor-
pori humano insunt, probè gna-
rus, hæc verba in versum illigavit.

*Spiritus intus alit, totámque in-
fusa per artus*

*Mens agitat molem, toto in se
corpore miscet.*

SECTIO TERTIA.

*Probat spiritum vitalem esse
Naturam morborum Medica-
tricem.*

ET hic spiritus profectò illud est,
quod nos in homine Naturam
morborum Medicatricem appella-
mus, qui semper ad partem corpo-
ris

ris læsam restituendam pro mune-
ris sui ratione per sese contendit ;
ubi tamen suam videt ab adversa-
riis exarmari potentiam, opem Me-
dici implorat , invocâtqne. Hic
est , cui omnes saniores Medici in
primariâ sua indicatione conser-
vando vires naturæ , satisfaciunt .
Certè de eodem spiritu vitali Seba-
stianus Wirdig in suâ Medicinâ spi-
rituum libr. 1. cap. 16. §. 22. do-
ctissimè sic inquit : *finis spirituum,*
ut ex antecedentibus patuit, est, ut
corpora creaturarum beneficio eo-
rum irradiata vivant, sentiant,
moveantur, sui simile generent ; ha-
bent & alios fines, qui sub iam di-
ctis comprehenduntur, ut conser-
vent corpora in debito statu, & na-
turali constitutione, seu sanitate, ut
sanguificent, motu suo sanguinem à
coagulatione & grummescentiâ præ-
ser-

*seruent, & aciditate; ut discutiant
heterogenea, ejiciant impuritates &
fuligines, ut vulnera consolident,
& quidquid amissum est per insen-
sibilem evacuationem & per ulcera,
restituunt; ut paucis multa comple-
ctar, spirituum finis est, ut per eos
corpus sanam vivat, & longam vi-
tam; hi enim soli sunt vitæ autho-
res, conservatores, morborumque,
Medicatores.*

Authoritati subjungamus ratio-
nem. Si enim à spiritu nostro vi-
tali omnem chylum, sanguinem,
lympham, & quosquos humores in
statu naturali constitutos, seu par-
tes fluidas (quas nunquam in qua-
vis corporis parte remorari Author
naturæ instituit) in motum pro-
gressivum & circulatorium deduci,
conservarique concipis, cur ergò
dubitares omnem materialem &
pro-

proximam morborum causam (sivè
ea sit partes naturales fluidæ in
quantitate, qualitate, & stagnatione
peccantes, sivè extraneum quod-
dam sub fermenti nomine præter-
naturaliter adveniens) ab eodem
spiritu vitali, vel antea sufficiente
vel Medicamentis sibi magis analo-
gis confortatô, posse subtilitate suâ
resolvi, fluidam effici, cum reliquis
circulantibus humoribus in motum
deduci progressivum, donec, quid-
quid causæ malignæ in nobis est,
per sudorem, vel urinam, vomitum,
diarrhæas &c. pro commodo na-
turæ emunctorio, eodem propel-
lente spiritu excludatur, ejiciatur-
que. Exemplum clarissimum no-
bis ostendunt febres; quid enim
est, quod celeriores in iis pulsus
efficit, nisi vitalis ille spiritus, qui
ab externo vel interno fermento

sanguini se commiscente commo-
tus, ad id de se excludendum, eji-
ciendumque fortiter est occupatus.
Hinc doctissimè Neoterici febres
definiunt per salutare Naturæ co-
namen. *Febris*, inquit Campa-
nella lib. 1. de sensu rerum cap. 13.
*Spirituum fervor est armorum,
ad bellum contra inimicum humo-
rem, dum in perniciem inimici pu-
gnat, totum dissolvit compositum.
Hoc arcanum de febre latet Medi-
cos, putantes rem esse perniciosam,
quam ego judico utilem.*

Nec deerit nostræ opinioni fir-
miùs roborandæ experientia. Vi-
dimus sæpissimè morbos diversos,
ut: leviolem capitis dolorem, ery-
sipelas non adeò radicatam, catar-
rhos & plurimos similes non inve-
teratos & pertinaces morbos, solâ
servatâ meliori diætâ spontè ces-
sasse.

sâsse. Et quid sustulit earum cau-
sas, nisi spiritus vitalis per antedi-
ctam diætam in statu suo naturali
conservatus, atque restitutus. At-
que hinc ratio non obscura reddi
potest, quòd senum morbi non ità
facilè curentur, quàm juvenum,
quia videlicet spiritus in illis defi-
cit; in his verò debitâ proportione
inest.

Non aliter rem concipio in no-
stro vitali spiritu, nisi Belliducem,
cum subditis suis militibus. Hos
námque, ut ab hoste vel præviso,
vel imminente, vel præsentè cha-
ram defendant, conservéntque pa-
triam, variis instructos esse officiis,
vel ipse vidisti, vel à militaribus
audivisti Discipulis, & Magistris.
Horum tamen quilibet in diverso
constitutus officio, ab unica Ducis
voluntate pendens, tàm ad compa-

randum pro illo & se ipsis conser-
vandis debitum, quod vel ab hosti-
bus eripiunt, vel à patria recipiunt,
alimentum, quàm ad præpedien-
dum, vel instrumentis bellicis de-
bellandum hostem paratus vivere
debet.

Tale quid non absimile spiritui
nostro vitali & diversis corporis
humani partibus organicis evenit.
Quid enim est, quod Ducem belli
in Patriâ nostrâ præsentat, nisi Spi-
ritus Noster Vitalis in corpore hu-
mano, subtilitate suâ, quasi quadam
voluntate, claritate, luminositate
&c. ubique existens. Hic primò
petit, ut ex patria, id est, aëre ana-
logum pro sui conservatione ali-
mentum seu spiritum pulmones ad-
ferant; vel ab hoste, id est, diver-
sis alimentorum speciebus latentem
inibi Universi spiritum in se partes
orga-

organicæ & viscera recipiant, atque
quod heterogeneum & inimicum
reperitur, per certas viscerum glandulas
secernant, & ejiciant, ut,
quod purius sibi que convenientius
reperit, pro sui conservatione in se
recipiat. Hæc prima voluntas fuit.
Altera est, ut, quam causam mate-
rialem (sive ea sit velut proditor
patriæ, sive superbus principis vitæ
ab hoste conductus insidiator, sive
piger in bellando miles, id est hu-
mor quantitate, qualitate, stagna-
tione peccans, sive hostis sub fer-
menti alieni nomine humoribus na-
turalibus se immiscens) ex se ipso
subtilitate sua, claritate, impetu &c.
resolvit, fluidam fecit, atque in mo-
tum deduxit progressivum & cir-
culatorium, ut inquam ea diversis
visceribus, glandulis &c. tanquam
hostis jamjam victus è patria idest
hu-

humano corpore, salvâ post hostium stragem palæstrâ, ejiciatur, eliminetur, & in hostium provinciam, ne in humano corpore seu patriâ nostrâ ut corruptum cadaver principi & subditis molesta futuri mali causa existat, remittatur.

SECTIO QUARTA.

*Probat analogiam spiritûs nostri vitalis cum virtute Solis
& Astrorum.*

QUOD solis, astrorumque virtus mundo hoc spiritus hic tribuit corpori humano; illa subjectas res omnes suo animat influxu, fovet calore, activâ vi nutrit, & ad debitam illis perfectionem deducit. Hic suâ pervadit subtilitate artus, nervos, fibrillas, omnes arterias, venu-

venulâsque corporis universas & balsamicâ virtute congruentem, omnibus vivacitatem inspirat. Hic (ut suprâ jam ostendimus) pro variâ organorum, viscerum, glandularum structurâ varias ac diversas efficit operationes, & munera subit.

Et quis unquam negabit, spiritum nostrum vitalem ab influente solis vivifica vi augeri, conservarique. Tackius in mysterio resurrectionis rerum de Majo & eâdem Solis virtute differens copiosam molâ nostræ affundit aquam, dum ait: *totus sanè mundus revivixit, durissimùmque gelu expertus, posthabitis, profligatisque tristioris hyemis injuriis, quibus velut à mortifero Saturno incarceratus videbatur, vitâ iterum turget. Spiritûs vivifici plena sunt omnia: rediit animus & robur omnibus, & terra cœle.*

*cælestibus reclusa & irrorata in-
fluentis, velûtque Jove marito im-
prægnata, aut ex solis, lunaque vir-
tutibus, velut in utero habens ex-
tendi cœpit, & intumescere, atque
nunc ubique parere cernitur. &c.*

Et certè, quis vere & æstate, ma-
gis magisque jam sole ad nostrum
Zenith approximante tristem mœ-
stúmque exhilaravit animum? quis
nos in cultissimos vegetabilium,
hortos egredi, & beneficam DEI
in omnibus experiri potestatem con-
citavit? quis senes, multósque ju-
venes à consuetis hyberno tempore
frequentioribus liberavit morbis?
nisi subtilissima virtus Solis iisdem
vernis æstivisque diebus copiosius
aëre Universaliter communicata,
quam ceu spiritum Universi per
naturalem follem nostrum inspi-
rando attrahimus, atque adeò vel
defi-

deficientem in nobis restituimus,
vel suppressum, ligatum, inviscatum
que liberamus.

Nec mea hæc est, sed Thomæ
Erasti disputatione 2. contra Para-
cellsum scribentis sententia: *homo*
spiritum participat, in quo natura
cælesti caliditate proportione qua-
dam inest. Id certè ex Aristotele
didicit, qui libro 3. de generat.
animal. *spiritum viventis elemento*
astrorum analogum pronuntiavit.
Lubet etiam Sebastiani Wirdig hac
super re sententiam afferre, hic in
Medicina spirituum L. 1. cap. 26.
§. 11. ait: *Hinc illa est astrorum*
et spirituum nostrorum admirabilis
harmonia, sensibilis consensus, et
sympathia, communis motus circu-
laris, non aliunde, nisi propter iden-
titatem spirituum astralium, qui se-
cundùm philosophum analogi sunt
ele-

elemento astrorum, & idcirco mu-
tuum habent ingressum, sympathiam,
magnetismum, raptum.

Idem libr. 2. cap. 30. §. 4. sic
ait: *Paulativa jactura fit per ma-
gnetismum similium, sequenti modo.*
Spiritus hominis, cum ignea sit &
astralis natura, propter identitatem
naturali appetitu tendit, allicitur &
raptur ad ignium fontes, astra. Spi-
ritus hominis solaris est, sol & homo
generant hominem, conservat etiam
hominem inspiratione, expiratione,
fontem suum & oceanum naturali
instinctu & raptu repetit. Spi-
rituum vehiculum pingue per aërem
resolvitur in aërem.

Tolle jam è rerum naturâ virtu-
tem solis, in subjectas terrarum,
partes influentem, & Universo vi-
tam sustulisti. Videbis ocyus flac-

ce-

cescere omnia, deficere, interitum
spectare. Audi iterum Sebastia-
num Wirdig libr. 1. cap. 26. §. 6.
Sic loquentem: tolle solem ex mun-
do, auferes non modò præstantissi-
mum cælo ornamentum, sed mundi
oculum ☉ lampadem imò animam
extingues, in pristinum planè chaos
☉ tenebras rediges Universam re-
rum naturam, remoto sole morietur
omnis homo, cadauer evadet omnis
mundus. Si sol ☉ homo hominem
generat, utique sol ☉ animal ani-
mal, sol ☉ vegetabile vegetabile ge-
nerabit. Nulla generatio fieri potest
sinè sole, nulla multiplicatio, nulla
vita, nullus motus, nulla actio, cum
sol sit ignis concentratus, vivificus,
vivificans, luminis origo, mundi
oculus, fons ipsius denique vite, suâ
enim vivificâ ☉ spirituali influen-
tiâ suscitât ☉ excludit spiritus ve-
geta-

E

geta-

*getabilium, fovet animalium, &
eosdem conservat.*

Testatur id ipsum tristissima hyc-
mis imago. Quid enim est, quod
viridantes deformat agros, amœ-
nissimum sylvarum decolorat vul-
tum, vix non elysios invertit cam-
pos? quid vegetabilium generatio-
nem in suspenso tenet, bruta in-
antra sua subterranea cogit, homi-
nes intrà muros includit? quid tan-
dem, quod plurimos in nobis mor-
bos producit, vel relinquit? nisi re-
cessus ille solis, quo illius vis ac vi-
vifica virtus, in sublunaria cætero-
quin influens, eo tempore nobis
est denegata.

CAPUT II.

De

Morbo.

MOrborum genus omne à fluidis originem trahens in corpus humanum aliundè non derivatur, quàm quod spiritus ille, æquali cæteroquin vigore per membra divisus, si parte quapiam deficiat, affectam illam, nec suis sufficientem actionibus, ægramque relinquat.

Deficere autem spiritum hunc aliquando necesse est, vel quia ipse, quod creatus est, atque ideo mutationi subjectus, diuturnitate, motu, immoderatis animi passionibus, actioneque continuâ tandem atteritur & enervatur; vel quia ipse ab hostium incurfu, puta humorum

naturalium in corpore humano tardiùs fluentium, stagnantium, irritantiùmque; vel sub fermenti nomine illis immixtorum, quos ob copiam, visciditatem, tenacitatem, resistantiam &c. in motum fermentativum, progressivum, secretorium vel excretorium deducere nequit, opprimitur; & deficit.

Jam jam annuentem te mihi conspicio, si liberum ultrò legendi animum præstiteris, in omnibus mihi tutè assentiêre. Una ad valetudinarios concedamus. Hic æger acutissimis sibi caput doloribus penè rumpi; parte aliâ totum corpus sibi aliquis ad suas functiones exaruisse lamentatur: tertius molestâ & Universali affectus hydrope vix ampliùs spirat, tristis ac mœstus lecto affixus, fortassè brevissimo temporis spatio vitam amissu-

rus.

rus. In originem & morbi causas
inquiramus.

Accusant theorici læsum fluido-
rum motum & crasin perturbatam.
Illi in anxio dolore capitis à sta-
gnante aut sanguine: unde phreni-
tis; aut lymphâ acri, viscidâ &c.
unde dolor magis gravativus; vel
certè sanguine aut lymphâ acriore
tardè fluente, ac continuâ irrita-
tione membranas cruciante: sicut,
in scorbuto & lue venereâ est vi-
dere; vel denique à nimiâ fibra-
rum ventriculi tensione (in qua
spiritus vitalis ad removendas cau-
sas materiales eundem ventriculum
afficientes copiosius influit) ad ca-
put usque tendentium dolorem
oriri.

In secundo ægro nostro asserunt
præter defectum & corruptionem
(quæ fieri solet in scorbuticis &

lue venereâ affectis) succi nutriti-
tii, obstructions à lympha viscida,
tenace &c. ortas, vias nempe ad
partes nutriendas præcludendo. Et
illi ipsi concludunt, quod spiritus
in mœrore & tristitiâ non satis fi-
bras carneas inflans ob conciden-
tiam aliqualem (licet nutritionis
debitæ succus nutriticius aliquando
admittatur) non tamen partem
nutritam, vel nutriendam, exten-
sam ostendat. Neque sanguinem
crassum non satis volatilem à succo
nutriticio excludunt.

In tertio patiente nostro unani-
miter consilium faciunt de lympha
viscida, acri &c. extra vasa lym-
phatica in cavitatem internam, vel
intrâ musculorum, vel fibrarum in-
terstitia effusâ, stagnante, motûque
progressivo peccante.

Opti-

Optimè dictum, nec ego dissen-
tio. Ast hic pedem illi figunt, ego
verò in inquirendis Casuum no-
strorum causis ultrà progredior &
dico; quæ hic adducta sunt, remo-
tas duntaxat, aut si velis etiam pro-
ximas, immediatas causas morbi
materiales esse; formalem verò
causam, seu morbum ipsum cum
suâ efficiente causâ nihil aliud esse,
quàm impeditam & deficientem
ab his causis spiritûs vitalis poten-
tiam, quò minùs, ut de se tanquam
morborum Medicatrix, & ex na-
turâ suâ intendit, partibus affectis
in resolvendis, in motum progressi-
vum & circulatorium deducendis,
removendisque suprâ memorato-
rum morborum causis succurrat.

Nec Sennertus, libr. de morbis, a
nobis alienus est, dum morbum sa-
nitati contrarium contrariâ defini-

tione definivit, quod sit impotentia ad agendum? Cui autem impotentia hæc attribuenda? nisi subtilissimo, invisibili, conceptibili tamen corpori alicui omnem alias actionem sanam efficienti, quod reverà spiritus appellatur.

○ Nec assertionis meæ mirère insolentiam: si caput & totum corpus eadem, quâ antea, vel fortiori (ut ita loquar) copiosiorique spiritûs vitalis ad prædictas morborum causas removendas potentiâ pollerent, certè brevi temporis spatiô nec caput dolorem pateretur, & corpus debitum suum nancisceretur nutrimentum, & aqua, Hydropica brevissimè educeretur. Sic enim spiritus vitalis naturali proportione suâ corpori, ejusque partibus inhærens, partes vel corpus levioribus morborum causis

ex se ipſo (ut ſuprà memoravimus)
liberare poteſt, quid deinde obſtat?
quin analogò ſibi medicamentò
confortatus, auctùſque pertinaces
magis, magisque alias reſiſtentes
morborum cauſas vincere poſſit,
& debellare.

CAPUT III.

*Probat aliquid dari in re-
rum naturâ quod defectum
ſpiritùs vitalis reſtituit &
conſervat.*

SI juxta mentem Sebaſtiani Wir-
dig in Medicina ſuâ ſpirituum
libr. 1. cap. 13. §. 7. & Joannis
Tackii in Chryſogonia animali &
minerali, vires, vita, ſanitas, mor-
bus, mors, cum ſpiritu noſtro vi-
tali pari paſſu ambulant; ſi vita in

spiritu consistit, si sanitas in potentia & integritate spiritus ad agendum, si morbum in impotentiam seu defectu spiritus vitalis supra jam factis demonstravimus, nihil jam, ut scopum præfixum de Medicina Universali attingamus, nobis superest aliud, quam ut ostendamus, quam ratione impotentia hæc in morbis seu defectus spirituum vitalium restitui, ac debitus eorundem vigor conservari possit. Et profecto corpus nostrum cum subditis suis partibus, virtute spirituum vitalium, haud satis ad expellendas morbi causas à fluidis radicibus ortas instructum, atque ideo ægrum, juvari, roborarique posse adductis per Medicinam Universalem suppetiis & schola Hermeticorum cum sacris paginis docet, & ratio probat, & experientia testatur.

Et

Et primò quidem probandum,
mihi venit, quod ille analogo re-
medio unico, ubique latente con-
fortari, augerique possit. Secundò
quomodo illum in vigore suo per
aliam methodum conservare sit
possibile. Ad primum.

Si acutiori mentis indagine to-
tum contemplemur mundum, tunc
certè videbimus, ut cum Tackio
libr. de resurrectione rerum loquar,
totum visibilem ab invisibili regi,
gubernarique. Quid illud invisi-
bile, nisi spiritus Universi, corpus
subtilissimum, tenuissimum &c.
mediante vario astrorum influxu
sublunaribus omnibus vitam, ge-
nerationem, augmentationem, sa-
nitatem impertiens. *Hic est*, in-
quit, Sebastianus Wirdig libr. 1.
cap. 26. §. 9. *Hic est ignis ille cœ-
lestis, quem Prometheus Japeti filius*

con-

consilio Minervæ è cœlis pro animan-
dis mortalibus clam sustulit. Hic
est Sendivogii sal armoniacum oc-
cultatum in ventre arietis, cujus
patrem esse solem, matrem verò
lunam, & quod ventus portaverit
illum in ventre suo, juxta verissi-
mam Hermetis explicationem in
epilogo asserit. Hunc appellarunt
multi, instrumentum DEI, ignem
naturæ, manna cœleste, avem Her-
metis, aquam vitæ, mercurium phi-
losophorum, Ventum vitalem.
Aristoteles eum nominavit quin-
tam essentiam. Hippocrates impe-
tum faciens. Hiobius ventum sive
auram vitalem. Zoroarter, Hera-
clitus & Plato mundi animam. Pe-
trus Joannes Faber in sapientia Uni-
versali eum vocavit materiam pri-
mam eliciendam ex elementis visi-
bilibus. Basilus Valentinus omne
in omni. Hic

Hic est occultus in aere vitæ ci-
bus, quem *Cosmopolita* rorem de
nocte, de die aquam vocavit rare-
factam, cujus spiritus invisibilis me-
lior est quàm *Universa terra*. Hic
est, quem aquis primordialibus in-
cubuisse S. paginæ nobis ostendunt.
Hic est *Roberti à fluctibus* fons
actuum, formarum, & essentiarum
rerum omnium tam in cœlis quàm
in terris, meditatione cujus omnia
vivunt, moventur & agunt. Hic
est spiritus mundi, quem *Joannes*
Tackius lib. de resurr. rer. *naturam*
naturatam appellavit, & ultrò sic
loquitur, hæc est, *quæ quidem per*
universum terrarum orbem, singu-
lasque ejus partes sit diffusa, princi-
palem tamen sedem suam habeat in
sole, atque sic sit Spiritus, igneus,
ignis invisibilis, virtus solis vivifica,
et secretâ fecunditate dotata, quæ
qui-

quidem virtus, etsi unica sit, variè
tamen vestiatur: secundum illud
tabula hermetica: sic omnes res
fuerunt ab uno meditatione unius;
sic omnes res natae sunt ab hac una
re adaptatione.

Hic est, qui in omni cibo nobis
asservatur, de quo Nuysement ita
loquitur: cibi omnes non sunt nisi
excrementa succum invisibilem &
spiritualem tantum continentes
aptum ut in carnem & substantiam
nostram congeletur & transubstan-
tietur, ac proinde à natura attrahi-
tur, totâ massâ per loca destinata
rejectâ. Robertus Flud apud Ta-
ckium de aëre sic loquitur: in illo
inclusus est Spiritus altissimi, qui
in creatione ferebatur supra aquas
teste sacra scriptura & volavit su-
per pennas ventorum.

Et quis amplius dubitat Spiritum
Universi dari, & ab astris commu-
nicari rebus sublunaribus. Nec
deest unanimes Astronomorum &
& Philosophorum consensus, nec
experientia ipsa à doctrina nostra
erit aliena.

Sebastianus Wirdig in Medicinâ
Spirituum lib. I. cap. 26. §. 9. ait:
Astra nil nisi Spiritus de se radiant,
spirant, spargunt, luce suâ, lumine
☉ radiis, quos ultrò in se recipiunt
corpora naturalia spirituosâ, ob si-
militudinem, identitatem ☉ ra-
ptum, qui est inter similia. & §. 10.
Aër semper inebriatus est ebriosus
☉ impragnatus astrorum spiritibus,
lumine, radiis, influentis, igne ☉
virtutibus cœlestibus, nunquam va-
cuus ☉ expers. & Nuysement pag.
199. Evidentissimum autem est,
vitam esse rem cœlestem ☉ divi-
nam,

nam, quod igitur eam conservare potest, ejusdem naturæ esse debet, quia omnes res ex eo sustentantur, unde originem sumunt: dicam verò adhuc amplius hunc conservatorem ipsam vitam esse. Idem apud Tackium lib. de resurr. rer. ait: vastum hoc mundi corpus motu præditum esse, eoque perpetuò agitari, motum verò sine Spiritu vitali fieri non posse, propterea quod, quidquid vitæ caret, immobile sit. Robertus de fluctibus lib. de uromantia, cap. 5. ait: admirandum & occultissimum est aëris seu elementi sublunariis sive Spiritûs catholici internum invisibile, quippe quod est sal quidem volatilis, in quo sinceri delitecunt, & resident vivifici cælorum influxus.

Aristoteles & Peripatetici puriores eundem ipsum Spiritum intelle-

serunt sub nomine quintæ essen-
tiæ, seu elementum astrorum, quod
cum omnibus rebus sublunaribus
commiscetur. Sententiam Aristo-
telis Fernelius lib. 1. de abditis re-
rum causis diligentissimè expressit,
ait enim: *juvat sententiam Aristo-
telis epilogo concludere: una cœli
vis & facultas omnium caducarum
rerum vires præ se fert: has autem
vector mundi Spiritus è calo in to-
tum Universum diffusus rebus omni-
bus impertit, simul & speciem
& nativum vitalemque vigorem
gignendis illis, atque conservandis
accommodatum.* Cicero lib. 2. de
Natura Deorum sub nomine Na-
turæ hanc ipsam vim exponens,
ait: *est vis quedam ciens motus in
corporibus necessarios, cujus ordo in-
dicat, quid cujusque rei causa effi-
ciat, & quid quamque causam se-*
F qua-

quatur. ex Scholasticis peripateticis id ipsum senserunt Franciscus Piccolomineus, & Zabarella, & præter D. Thomam Alexander de Hales, qui part. 2. quæst. 1. ait: *Sententiam suam esse, quòd in elementis mundi insita sit à Conditore natura quædã, re ipsa differens ab elementari, simplex & incorporea, ut possit esse principium substantiæ simplicis.*

Confirmant hanc Spiritus existentiam adhuc alia Scripturæ documenta, imprimis in principio adductum *Ezechielis* ab ore Altissimi notatum effatum: *veni Spiritus à quatuor ventis & insuffla istos interfectos, ut vivant.* Quibus verbis Tremellius adstipulatur dicens: *Sol lustrans Universa, in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos revertitur, vel ut Pagninus habet: sol vadit ad meridiem & circuit*
aqui-

aquilonem, & ad circuitus suos re-
vertitur ventus. Quo quidem
textu innuitur Universalis vento-
rum & aeris vis in sole per verbum
DEI, in quo est rerum vita, secun-
dum illud Psalmistæ Divini: *verbo
DEI firmati sunt cæli & omnis ex-
ercitus eorum Spiritû oris ejus.*
item Psalm. 140. *& spiritus tuus
incompactibilis est in omnibus.* &
Psalm 104. *auferente Te Spiritum
eorum non hominis saltem sed omnium
viventium emoriuntur.* Dante *Te
Spiritum tuum creabuntur & reno-
vabis faciem terræ.* Quod manifestè
rediens post hyemis injurias ver at-
que æstas demonstrat.

Jam ad experientiam & exinde
deductam rationem. Dico itaque
cum Sebastiano Wirdig lib. 1. cap.
26. §. 15. in demonstrandis his non
ero operosior, cum astra in hæc in-

feriora influere, bardi etiam, blenni
& plauti intelligant, comprehen-
dant, sentiant sensibus externis, ta-
ctu, visu, & profectò lunæ influ-
xum intelligunt rustici; mercurii
in concitandis ventis; martis in ci-
endis tonitruum ignibus observant
Physici & Astrologi; Solis influxus
omnium manifestissimus est omni-
bus. Observamus enim in vere &
æstate, dum magis magisque suos
in nos rectos dimittit radios, motu
suo omnia foveri, continuari gene-
rationes propagationesque rerum;
autumno verò & hyeme, dum non
ità ad nos radios suos distribuere
potest, omnes in suspenso sunt ge-
nerationes vegetabilium, & quid-
quid in aëre vivit libero, infirmum
quasi & emortuum cernimus, &
ipsa animalia deficerent, nisi ab ali-
mentis & aëre latentem astrorum
vim,

vim, virtutem, Spiritum &c. in
conservationem sui assumerent.

Rectè igitur cum Authore Phy-
sicæ restitutæ concludo: corpora
naturalia, quæ activam vim obti-
nent, non per solas qualitates, ut
vulgus existimat, agere, sed per
Spiritus secretos.

Spiritum hunc Universi in omni
latere sublunari, in omni aëre, in
omni vegetabili, animali & mine-
rali, hoc æquè certum est, ac ejus
ab astris influxus. Si enim vires,
vita in spiritu, & vitam per aërem
conservamus, quis negabit, inibi vi-
vificum absconditum esse Universi
Spiritus; idem de cibo potuque
esto judicium. Accedit, si eadem
solis & astrorum virtus diversarum
specierum (quod manifestè in re-
gno vegetabili elucet) generatio-
nis principium est, & tot diversa-

rum plantarum diversa femina in-
tam variam magnitudinem, figu-
ram, altitudinem &c. actuare po-
test, quis inficiabitur, prius actuan-
tem solis astrorumque vim seu Spi-
ritum (ut nos vocare consuevi-
mus) jam in his tanquam in solito
peregrinantis hospitio quiescere,
donec vel in aliam provinciam, id
est, in animalia migraverit, vel, cor-
rupto omni subjecto in patriam,
suam, id est, ad coelum, seu chaos
suum reversus fuerit. Ipsa quoque
authoritas, quam fidelis confirma-
bit experientia, in sequentibus, ne
eadem ad fastidium bis repetere,
neesse sit, nostrae accedet rationi.

Jam vero, quod Spiritus hic Uni-
versi nostrum in corpore humano
latentem insitumque ob continuas
vicissitudines morbosque deficientem
Spiritum confortet, roboret,

au-

augeat, itidem & ratio & experientia cum virorum in arte peritissimorum authoritate concordant, consentiuntque.

Ipse Hippocr. lib. de flatibus sic asserit: *quidquid nutritur & nutrit, spiritu nutrire & nutriri dicitur, tum quia cibus & potulentis omnibus spiritus quidam inest, tum quia spiritus ille liber factus per digestionem, spiritui nostro se iungit, eique pro alimento est.*

Robertus de fluctibus lib. 1. de uromantia cap. 5. *Quod totum ut clariori stylo intelligatis vos, sciatis velim, quod ab isto sale occulto, ratione duplici nutriamur: vel immediate à fonte illius salis catholico videlicet à sale virgineo & minime adhuc specificato: vel mediate nimirum à sale isto prius specificato hoc est nutrimenti, vel carnis vel*

piscis vel frumenti, vel alterius rei
vegetabilis specificato; In priori sen-
su, sal iste, mediante Spiritu mun-
dano seu aëre per inspirationem, in
simplici & virgineo suo statu ad ce-
rebrum & cor attrahitur, atque in-
troducitur, & in ista Spiritualis at-
que invisibilis nutritionis specie su-
stinetur scintilla vita quasi pabulo
suo proprio, & in Natura minimè
ab ea differente, non aliter quàm
ignis tabescens novo ligno vel car-
bone reficitur. At verò, quatenus
mediatè per carnes animalium &
variâ vegetabilium assumptionem
introducitur in corpus humanum,
multa ait egere depuratione pro-
pterea, quòd in istis multo humori
aqueo, grosso vel etiam terreo sal ille
sit involutus.

Joannes Tackius libr. de chryso-
gonia animali & minerali. Aureus

vita

vita Spiritus, qui in aureo sanguinis latice conservandus, & generandus est proximum animæ nostræ instrumentum, & quidem ex cibis & potulentis, quæ quotidie assumimus.

Sebastianus Wirdig libr. 1. cap. 16. §. 21. generantur, restituantur Spiritus nostri, non ex Spiritibus alimentorum tantum, sed etiam ex aëre, radiis, igne, seu Spiritibus astrorum impragnato. & ibidem §. 20. nec tantum ex simplici aëre vivimus, & Spiritus generantur, sed est in aëre insuper siderum occultus vita cibus, ut loquitur cosmopolita.

Idem comprobat Sennertus illustri suâ Spiritus vitalis definitione; ita enim loquitur: vitalis Spiritus est, qui in corde ex puriore & tenuiore Sanguinis parte & aëre, opè respirationis & arteriarum dilata-

*tione attracto in sinistro cordis ven-
triculo gignitur & elaboratur.*

Viderunt quippe unà mecum
viri sapientissimi, sagacissimique
naturæ indagatores corporibus
mixtis Spiritum quendam virtuti
solis & astrorum analogum à re-
rum parente Naturâ, aut ab ipso
potiùs Naturæ authore DEO infu-
sum esse, atque ideò omni ingenii
vi, solertiâ, ac ratione ab experien-
tiis certis petitâ in unam naturæ
veritatem inquirendo, hoc unum
unà mecum deprehenderunt, insi-
tum nostræ vitæ, actionúmque na-
turalium Spiritum, tam ex aère,
quàm iis, quæ ore assumimus, sem-
per restitui, conservari, augerique.

Et certè nihil potest suppeditare
& generare Spiritus, nisi illud
ipsum, quod Spiritus habet, & spi-
rituosum est; quod enim quis non
ha-

habet, cum altero communicare
non potest. Sic vegetabilia & ani-
malia Spiritus non possunt suppe-
ditare, nisi materialiter in se ha-
beant. Deinde nostrum funda-
mentum firmum tenet illud: Si ex
aëre, ut notum est, haurimus mor-
borum epidemiorum, febrium &
morborum contagiosorum semina,
causas & miasmata, imò ipsam pe-
stilentiam, utique & ex benigna
astralium corporum imprægnatio-
ne, influentiâ, illustratione, irradia-
tione vivificam & vitalem flam-
mam, sanitatem, vitam. Nostræ
opinionis suam addit calculum Nuy-
sement p. 199. *evidentissimum au-
tem est, vitam esse rem cœlestem &
divinam; quod igitur eam conser-
vare potest, ejusdem naturæ esse de-
bet, quia omnes res ex eo sustentan-
tur, inde originem sumunt: dicam
verò*

*verò adhuc ampliùs hunc conserva-
torem ipsam vitam esse.*

Spiritus vitales ejusdem esse cum
aëre vitali constitutionis, naturæ &
materiæ, docet mutua aëris & Spi-
rituum vitalium sympathya, & con-
sensus: si enim aër impetuofus est,
nubilofus, nebulofus & turbulen-
tus, utique per sympathyum,
easdem patiuntur corporis nostri
Spiritus tempestates, viciffitudines
&c. Et hinc homines, serenô cœlô
& aëre, sereniori, & hilariori: con-
tra verò pluviosô & nebulosô, tri-
ffiori, minùs alacri, & erecto esse
animo omnes ultrò fatemur, & ex-
perimur.

Quemadmodum autem non o-
mnis aër, sed maximè purus ab
exhalationibus, effluviis, & mias-
matis omnibus maximè alienus, at-
que influentiis astrorum temperatè

com-

commixtis refertus, ad vitam, sanam producendam est necessarius: ita quóque non omnis cibus & potus pro restituendis spiritibus vitalibus idoneus est. Atque hinc opus est, ut astrales, analogique Spiritus in illis alimentis absconditi, rejectis omnibus elementaribus scoriis, impuritatibus purissimum evadant Spiritus nostri vitalis insiti quocúnque modo deficientis nutrimentum, pabulum, Medicina. Quod, ut fiat, artificialis hæc corporis nostri structura tot gyris & mæandris à providissimo Naturæ authore DEO aptè est distincta, tot ex partibus affabrè facta, tot culinis debite instructa, tot focus pulcherrimè exornata, & velut Universale aliquod laboratorium efformata.

Deinde

Deinde quid dejectio alvi, quid lotium, quid insensibilis transpiratio, quid sudor aliud nobis denotant, quàm inutilium elementorum separationem & cœlestium, id est, spirituum purissimorum assumptionem. Quomodo autem separatio hæc fiat, hic repetere non vacat, cum jam superius, ubi de actionibus vitalibus sermo nobis fuit, abunde fuerit demonstrata.

Sed magnum hîc oritur dubium. interrogant nonnulli, si ex aëre & alimentis nobis conservamus & restituimus Spiritum vitalem, cur ergo non semper tollimus hoc medio morbos, imò aut morbum adhuc procreamus, aut jam jam præsentem augmentum damus; sine, scrupulum tibi eximam. Id inde evenit, quòd illa, quæ assumimus, modico sint circumscripta spiritu
astra-

quid
pira-
eno-
um
est,
prio-
ratio
at,
oni-
ab-
um.
e &
re-
ur
me-
ad-
oræ.
e,
de
aus,
ritu
tra-

astrali; hinc tardiùs sanant & ra-
riùs; vel quòd sint maximè fixa &
dura, quæ Natura fermentis suis
naturalibus nunquam, aut difficul-
ter dissolvere potest; vel quòd ni-
miâ quantitate assumantur, unde
Spiritus noster vitalis sanè agens
supprimitur & oneratur. nam se-
cundùm Philosophos: inter agens
& patiens certa requiritur propor-
tio; vel denique, quòd, si Spiritum
naturaliter constitutum quantitate
lædimus, eò magis etiam asuetis
alimentis, non subtractis, lædamus
â morbis deficientem & labilem; &
maximè ubi ejusdem menstruorum
naturalium defectus & inversio unâ
præsens sit.

Sufficit jam obiter dixisse, quòd
occasione assumptorum Spiritum
nostrum reficiamus, jam verò aliud
nil superest, quàm ut assignemus

methodum aliquam, quâ, deficiente
artificiali Medicina Universalis seu
L. P. attamen vicariâ citius tutius,
& cum maximâ ægri tolerantia pau-
cissimis omnino paucis Spiritus iste
noster vitalis tanquam vera Natura
morborum Medicatrix confortari,
conservarique possit.

*Methodus curandi succincta ex
antiquo petita.*

PER diætam, quâ omnes curan-
tur morbi, claruit olim pecu-
liaris Secta, diætetica diætâ, quæ solâ
diætâ feliciter quosvis curavit mor-
bos, hodièque creberrimè ægri oc-
currunt delicatuli, remediorum ab-
stemii, medicamenta abominantes,
solâ diætâ curandi. Et tunc sola,
ut diximus, Natura manet optima
morborum Medicatrix, adjuncta ta-

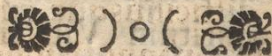
men

men ministeriô, & industriâ optimi
Medici convenientem diætam præ-
scribentis. Et quid obstat, solo
diætæ convenientis regimine mor-
bos curare & perfanare posse. Si
enim per malè observatam, quæ sa-
nis colenda foret, diætam homines
intemperatè viventes plurimos sibi
morbos accersunt, quis per ean-
dem mutatam, ritè observatam,
rectô usu administratam morbos
eosdem, tolli ampliùs dubitaret.

Tripliciter autem hâc methodo
curamus ægrotos. 1. Confortando
Spiritus nostram vitalem. 2. impe-
diendo ejusdem jacturam & defe-
ctum. 3. removendo inutilia, & à
Spiritu vitali longè aliena, seu ex-
crementa Spiritum Vitalem impe-
dientia, quó minùs, ut de se & ex
munere suo intendit, in removendâ

causâ morbificâ materiali partibus
affectis succurrat.

Per diætam verò intellectum vo-
lumus usum sex rerum, ut theorici
appellant, non-naturalium id est.
1. aëris. 2. cibi & potûs. 3. motûs
& quietis. 4. somni & vigiliarum.
5. excretorum & retentorum. 6. de-
nique animi pathematum. Et qui-
dem primò aère, cibo, potu, læti-
tiâ, amore confortamus, & excita-
mus. Secundo quiete, somno, re-
tentorum beneficio, remotisque
tristitiâ, timore & mœrore impedi-
mus ejusdem jacturam. Tertiò tan-
dem motu, Vigiliis, excretis remo-
vemus ea, quæ Spiritui nostro
vitali aliena sunt.

SECTIO PRIMA.

De
Aëre.

Aëre nos vivere, cuilibet notum est, sed methodum, sanam, in aëre vivendi vitam, præscribere, & cur secundum Cosmopolitam, occulto ejus cibo spiritus noster vitalis confortetur, rationem dare, nobis hic incumbit.

Dari Spiritum Universi in aëre, sub ætheris subtilissimi nomine à diversa solis astrorumque influentiis procreatum supra jam attulimus. Diximus etiam eò loci, sole recedente (id quod contingit autumno & hyeme) plurimos morbos oriri, difficiliusque curari; & hoc fieri hic pronuntiamus ob intemperatam solis cum astris influentiam: hæc enim solis virtus de-

ficat, illorum verò superat. Ex calidissimo aëre in æstate, & climate calidissimo, atque etiam frigidissimo in hyeme, & climate frigidissimo multos & proprios oriri morbos, grassari, periculosissimè homines infestare, notum est Medicis. Tempore hyberno & in regionibus septentrionalibus apoplexias, febres intermittentes, catarrhos &c. experiuntur ipsi incolæ. Æstati & regionibus calidis febres continuas, putridas, & morbos biliosos proprios esse, ipsi sub tali climate degentes nobis attestantur.

Tandem & nos ipsi aërem calore & frigore temperatum, qualis in vere & sub initium æstatis est, nobis experimur sanissimum; imò felici & ter sano hoc tempore multos diu protractos, & per hyemem durantes morbos, vel spontè cessasse,

vcl

vel feliciùs curatos fuisse, ipsa se nobis experientia testem interponit.

Néque sufficit, ut bona sit à superioribus seu astris influentibus aëris constitutio; ab inferioribus quoque putà diversis exhalationibus, miasmatis, effluviisque putridis aëri se insinuantibus eum omninò immunem ad sanitatem nostram esse oportet. Concudere id licet à locis aquis stagnantibus, mineralium montibus, & putrescentibus animalium corporibus vicinis; quod ipsum etiam à similibus locorum incolis experimur, qui ab ejusmodi exhalationibus semper aëgri decumbunt, nisi facta in aliam provinciam aëre puriore gaudentem aëris mutatio salubris & unica sit Medicina.

Edocti itaque ab experientia, aërem tam in calore & frigore tem-

peratum, purissimum, & ab omnibus exhalationibus immunem, principalissimum sanitatis Conservandæ, & recuperandæ medium esse; tam illo, quàm reliquis bonæ diætæ regulis priori subministrantibus, salubrem patientibus nostris curam ordinamus. Illa verò aëris constitutio 1. Naturâ 2. arte talis haberi potest.

Optimum itaque morbos curandi modum à Naturâ habemus in vere & æstate, atque matutino tempore. Hinc plurimos morbos per hyemem incurabiles ad salubre hoc tempus ex asse curandos differunt non incongruè practici. Nobiscum sentit Tackius in chrylogonia animali & minerali fol. 105. & 106. ita loquens: *Optimè itaque consulerent Medici ægris suis, imò omnibus sanitatem æstimantibus, si illis*
sole

sole arietem ingreffo, taurumque ☉
imprimis geminos peragrante suade-
rent matutinas ambulationes; Si-
quidem eò tempore copiosiffimè Spi-
ritus ille mundanus ab æthere de-
fluit, rerumque omnium resurre-
ctionem, quæ hyemali tempore ferè
demortuæ jacebant, procurat. Nam-
que hoc pacto non solùm ob nitro-
sam aëris substantiam volatilisaren-
tur plurima excrementa, sed ☉ ipse
magnes vegetabilis in nobis confor-
taretur attracto suo simili.

Néque ineptè suadent practici
ægris suis venæsectiones; nam eo-
dem benè disposito aëre, ex eadem
ratione vivifica ac temperata, solis
virtus inspirando copiosius in exi-
nata sanguinis vasa succedit, ea-
que replet, multa morborum re-
pulsura & edomitura incommoda.

Jam scimus hoc tempore maxime idoneum esse aërem pro curandis diversis morborum generibus ob temperiem siderum influentium ad hoc maxime requisitam. At aër ille aliâ potest peccare ratione: effluviis nempe miasmatis, contagiis, ex aquis stagnantibus, foveis minerarum, & animalibus contagiis quodam affectis, vel putrescentibus, aëri sese associantibus, qui à nobis inspiratus vel causam in nobis morbificam fovet, vel de novo Sanguinem humoresque in corpore Universos invertit, destruit, immutat.

Ut jam patientes nostros similia locorum incolas, curemus & conservemus, vel mutationem aëris in aliam provinciam, si morbus admittit, suademus; vel quantum possibile ad montes, aut colles,

aut

aut altioris situationis loca remittimus, ut unà adhibitis adhibendis sanitatem rursus recuperent. Nam miasmata è terrâ qualicûnque modô ascendunt, quò altiùs attolluntur, energiam suam (ut ità paucis loquar) amittunt, & à puriorè, subtiliorèque altioribus iis in locis æthere corriguntur, emendantur, atque hoc medio in terram rursus præcipitantur.

Magnum hic Helmontius rationi nostræ addit lumen atque splendorem dum ait: *Saluberrimus est aër montanus: montes enim malignitate endemicâ carent, procul à fœce & corruptione remoti sunt, expeditissima ibi cœlestium irradiatio, purissimi effluvi & odoris potatio: hinc monticola durioris sunt corporis, vitæ longioris, vegetioris alius, qui campos incolunt, suavior enim*

puriôrque aër inspiratur, evecta sunt montana super omnes aëris & nubium turbulencias, turbines ventorum & fulminum, portenta exaltata in placidissimam aëris quietem. Testatur id ipsum experientia, nam nefanda pestis, Contagio &c. in saluberrimis his locis aut rarissimè aut nunquam incolas molestavit, nec infirmos reddidit, neque è vita sustulit. Atque hâc convictus ratione, consultius fore iudico, nosocomia & loca contumaciarum in altiori situatione saluberrimis perflata ventis ædificare, quàm patientes peste affectos, vel ab ea reconvalescentes intrâ valles & loca aquis, præsertim stagnantibus vicina collocare.

Hæc sana & salubris aëris constitutio ab ipsâ Naturâ haberi potest. At quomodo hyeme id quoque vicariâ

cariâ methodo obtineamus, nova
hic exurgit quæstio : includunt,
Medici infirmos suos in cubili, ab
externâ frigidi aëris injuriâ planè
libero, atque temperatè à ministris
& adstantibus calefieri præcipiunt,
interea commendant suffitus con-
venientes, quibus malignum forsan
(si dicere licet) ab ægrotis exspira-
tum effluvium temperant, & corri-
gunt, ne inspirando vel in ipsum
infirmum regrediatur, vel adstantes
in similem cogat infirmitatem. His
benè præscriptis adhuc unum ad tu-
tius & citius sanitatem restituen-
dam vel conservandam restat, ut ni-
mirùm infirmi, si occasio & condi-
tio non contrarietur, in tale locen-
tur cubile, in quo ob spatium al-
tum prædicta effluvia, adhibito jam
jam convenienti suffitu, energiam
suam amittunt; nam illa in loco
de-

depresso rursus quasi radiorum reflexorum modo à Superiori in Spatium inferius reflectuntur, & quasi reperiuntur, patienti magis augendo, adstantibus vero similem morbum producendo. Hæc sapienti sufficiant.

SECTIO SECUNDA.

De

Cibo & Potu.

Secundum post aërem locum cibus atque potus meretur, eò quòd præ reliquis maximè ægrum afficiant, Non tamen volumus illam vietus rationem, quæ in conservanda sanitate observari debet, disquirere; Frustra enim & incassum de illa verba faceremus, quia ex millibus vix unus reperitur, qui in præscripta à Medico diata sanam semper vitam ageret. Copiosissima
ma

ma etiam, nobis tacentibus, de cibi
& potûs regimine exstat Idoctrina,
innumeris præclarissimorum do-
ctissimorúmque virorum volumini-
bus consignata. Nec de illo victûs
regimine, quod ægris convenit, ob
eandem rationem multa verba fa-
ciam, sed paucis brevissimè, & suc-
cinctè talem adducam victûs ratio-
nem, quæ cum prioribus nostræ
opinionis fundamentis in spiritu vi-
tali nostro conservando, confor-
tando & superflua retrahendo con-
sentiât.

Præter debitam itaque victûs
quantitatem, & ordinem cibandi,
ægrotis nostris, quibus appetitus
viget, & menstrua in suo adhuc na-
turali statu reperiuntur, præscribi-
mus 1. carnes, quia cum nostrâ
magis conveniunt substantiâ, &
quidem 2. animalium juvenum,
quia

quia in illis calidum innatum & Spiritus insitus in majore est vigore, similem nostro spiritui vitali energiam introducendo aptus. 3. saluberrimô aëre gaudentium, uti sunt aves & animalia altos montes incolentia, & in frequentiori motu constituta, nam (uti nos in altioribus à terræ planitie remotis locis sanam vivimus vitam, præsertim dum motum quendam frequentiorum exercemus) ità illa quôque hujus saluberrimi aëris Spiritu purissimo repleta, & agilia, eundem post factas solutiones, & sequestrationes naturales in nobis purissimum, maximè agilem & vividum relinquunt. Confirmat id Sebastianus Wirdig libr. 2. cap, 12. §. 3. de diæta. *Hoc tamen, inquit, monendum, carnes sylvestrium, præprimis volucrum, salubriores esse domesti-*

mesticorum, quod inde patet 1 quod
corpora eorundem in perpetuo sint
motu & Spiritus consequenter eo-
rum in perpetua, naturali & de-
bitâ circulatione, quâ sereniores, pu-
riores, defœcatiores, subtiliores effi-
ciuntur: motus enim & circulatio
rectificat Spiritus. 2. quia victu
utuntur Natura suæ & Spiritibus
convenientissimo, liberè & cum de-
lectu. 3. quia liberiore aëre fruun-
tur, ex quo puriores nullo pathema-
tico insigniti Charactere sibi gene-
rant Spiritus. Carnes econtra do-
mesticorum minùs salubres esse di-
cit ibidem, 1 quia domestica minùs
moventur, caveis includuntur &
baris. 2. quia alimenta devorant,
crassi quæ sunt & vitiosi succi, ex
quibus eorundem Spiritus regene-
rantur itidem crassi. 3. quia Squa-
lidis includuntur baris, in qui-
bus

bus putridum hauriunt aërem ex quo vitiosi Spiritus &c.

In quibus verò menstrua Naturalia deficiunt, invertuntur, destruuntur, prout in continuis febribus, & acutis maximè apparet, iis brodia non falsa, gelatinas atque alios per eas præparatos cibos facilioris dissolutionis commendamus. Quoniam occasione hac non solum deficientem in nobis Spiritum vitalem citius reficimus, verum etiam inter agens & patiens certam servamus proportionem, neque oneramus magis debilem in nobis agentem Spiritum, ut in expellendis morborum causis semper existat fortior, vegetiorque.

Qui verò delicatulus, remedium abstemius, medicamenta abominans &c. curari desiderat, non melius in depellendâ morbi sui causa

causa materiali faciet, quàm si utatur exactè tenuissimo victu seu diæta, quam Medici inediã, abstinentiãque nominant. Nam secundùm Hippocratem libr. de diæta: *multi morbi quiete curantur, inediã & abstinentiã.* & certè quid impotentem reddit Spiritum vitalem, nisi excessiva humorum quantitas semper indies succedens, illùmque incrassans, inspissans &c. jam verò si quantum hoc inediã abstinentiãque detrahimus, & abundantius denegamus accrementum, quis non credet, quantò illò insensibiliter consumptò & expulsò, Spiritum nostrum rursus in pristinum suum redire vigorem, ut, quidquid qualitatis morbificæ in nobis est, eò fortiùs de se & ex naturã suã ejicere, evertere, eliminare possit. Qui plura desiderat, in Schenckio,

Sennerto, & aliis alia, quærat, & inveniet, Medicinam optimam esse, abſtinentiam. Quo enim, ait Tac-
ckius libr. de Chryſogonia animali & minerali, quis plus detrahit cor-
pori, tantò plus adjiciet Spiritui; grave corpus nunquam volabit ſine
alis: alas ſubmiſtrant detractio
ciborum & alibi;

*Abſtinentia res chara pietati &
DEO:*

Res chara menti & rationi:

*Res chara corpori, actionibusque
omnibus.*

Res rara magnatibus & aulis:

Res rara nobilibus & doctis:

Res rara plebi & vulgo:

*Res denique præclara, quia claros
reddit oculos.*

*Abſtinentia in yigore & flore,
pulchritudinis conſervavit Danie-
lem*

lem cum focis. Moses & Elias ad
40. diem jejunium protraxêre; un-
de illi splendebat facies, purificato
jam corpore: & iste levi & igneo
currû subvectus est.

Plinius de Asclepiade memorat,
quod omnibus Medicamentis abje-
ctis, & totâ Medicinâ ad casum re-
vocatâ quinque res maximè com-
munium auxiliorum professus sit: :
abstinentiam cibi & vini, frictions
corporis, ambulationes, gestatio-
nêsque.

Refert Ludovicus Granatensis
virum quendam in Italia, chiragrâ
& podagrâ mirè divexatum, quin
& cæterorum omnium membro-
rum usu destitutum, ab insidiatore
hoste in carcerem coniectum fuisse;
victum illi quotidie parcissimam,
panis buccellam & aliquid tepidæ
aquæ porrectum. Sed post exa-

Etos quatuor annos, ex ergastulo
fanum, sospitem, vegetum sinè chi-
ragra & podagra, colore vultûs
commendabili emissum.

Restat adhuc de victu unum;
videlicet, qualis potus ægris secun-
dum scopum nostrum conveniat?
Quo ut nos breviter expediamus,
dicimus: Si Medici practici & qui-
dem non absque bono eventu, in
variolis, morbillis, aliisque calidis
morbis, vinum colore, odore, sa-
poréque dulciori selectissimum,
non tamen excedente dosi conces-
ferunt, & hac occasione Spiritum
vitalem ad fermentum morbificum
de se expellendum confortarunt,
tunc utique, si in chronicis locum
majorem habeat, eò magis pro-
desse, néque nocere concipiemus.

Et quidem dupliciter, vini nempe
usu & effectu id comprobare nobis

pro-

proponimus; Nam vinum subtilissimâ, quam continet, substantiâ seu Spiritu immediatè, ut experimur in prandio, nostrum confortat Spiritum vitalem; prout in virium corroboratione, in cordis exhilaratione, in lassitudinibus, in mœroris oblivione fat citò sentimus. Quoad tartaream, quam in vini analysi deprehendimus, substantiam, cibos præcipuè duriores facilius unâ cum menstruis naturalibus dissolvit.

Experimur hoc in illis etiam fanis, qui post ostreas, limaces & alios difficilioris dissolutionis cibos, nihil nisi aquam vel cerevisiam licet defœcatissimam pro haustu eligunt. Nam paulò post anxietates ventriculi, vomitus, vel ad eundem propensio suboriuntur. Quod idem vino utentibus non accidisset. Nam

sal hoc tartareum citius dentes suos
innibi fixisset, atque faciliori nego-
tio prædictos cibos ab invicem sol-
visset, néque tantam in illis mole-
stiam peperisset. Accedit & illud,
quod vino assueti plus edere pos-
sint in eodem prandio, quam cere-
visiam vel aquam amantes; quia
in prioribus vini sal ille tartareus
citius solutionem intendit, & eo-
dem tempore simul ulteriorem,
ventriculi membranas vellicando,
appetitum excitat, quod néque
aqua néque cerevisia ex hujus salis
absentiâ præstare potest.

Unde omnibus patientibus no-
stris, quibus carnibus, ex supra al-
latis, vesci licuit, ad majorem ea-
rum dissolutionem vinum perquam
lubenter, quantitate tamen homini,
& cibis assumptis proportionatum,
& optimum concedimus. Ab illis

verò,

verò, quibus carnes non conve-
niunt, vinum ex parte nostra retra-
himus, ne ob tartaream illius sub-
stantiam ægrum in majus malum,
præcipitemus. Nam ex parte suâ
tartareâ, absente cibo duriore, il-
lius locô labefactatum jam jam,
ventriculi tonum aggredieretur, &
magis magisque rodendo læderet.
Accedit, quòd tartarea hæc vini sub-
stantia à bile atque succo pancrea-
tico deficiente & præternaturali
nequaquam, aut minùs immitata,
præcipitata, neque à ciborum ex-
crementis in se recepta, ac proin-
sanguini adducta, fermentum ma-
lignum magnis foveret, majorém-
que in humoribus turbam excita-
ret, ægrotos hac forsan occasione
è vita sublatura. Illis tamen, qui-
bus malignitas quædam cum humo-
rum coagulatione conjuncta est,

cum Medicis, exactissimâ tamen,
dosi, & rarissimè de die vinum se-
lectissimum concedimus. Aliàs
aquam simplicem, vel si ægris libet
ex paucis specificis coctam suade-
mus.

Helmontius Philosophorum pro-
fundissimus de vino talem tulit,
sententiam: *vinum, licet calidum,*
fit, cum tamen palato & stomacho
fit gratissimum, in calidis etiam
morbis modicè sumptum, Spiritibus
gratissimum est nuncium & alimen-
tum medicamentosum. Qui sola,
restauratione & alteritatis Archei
resitutione morbum conculcare in-
tendunt, fermentum scilicet placabile
inducere contendentes, ii sanè
spreta quantitate remedii solaque,
fermentalis odoris affectu scopum
attingunt.

SECTIO TERTIA.

De

Motu & Quiete.

Quid commodi moderata,
motûs & quietis viciffitudo
afferat, scient illi, qui laboribus,
ambulationibus, vectionibus &c.
sunt dediti, institutâque post
eas quiete integrâ semper fruuntur
vitæ fanitate. Hic enim musculo-
rum motus impotem, segnem, tar-
dûmque post longam quietem Spi-
ritum excitat, hic plurimorum ex-
crementorum per insensibilem tran-
spirationem, item sudoris, urinæ
&c. auctâ sanguinis circulatione â
Spiritu vitali seperationes, seque-
strationesque adjuvat & promovet.
Illa verò, quies nimirum, post ex-
cessivam commotionem ferventem

quasi Sanguinem sedat, dissipatós-
que per motum violentiorem, &
diuturniorem Spiritus ab ulteriori
eorum jacturâ retinet.

Res non absimilis lignorum ar-
dentium strui videtur; Hujus nám-
que ignis longiori morâ â concí-
dentibus lignis planè suffocaretur,
& extingueretur, nec satis potenter
arderet, nisi, præter novam ligno-
rum appositionem, etiam ipsa strues
ad majorem rursus flammam con-
cipiendam agigaretur.

Exemplum in illis clarissimum,
habemus, qui studiis & quieto sunt
addicti otio; hi námque, pro variâ
earum temperie, partium solida-
rum structura, aliisque adjunctis
accidentibus, variis (uti jam ex-
pertus sum in aliis) laborant mor-
bis; quibus minimè infestarentur,
si interposito motu & deambulatio-
nibus,

nibus, tanquam principali quodam
medio, suam vitam ducerent.

Suademus itaque nostris patien-
tibus, ut, si prostratio virium con-
traria non sit, vel in libero aëre vel
hyeme in clauso cubiculo motum
de die frequentiorem sibi commen-
datum habeant; in illis vero, qui
ob nimiam virium jacturam id præ-
stare nequeunt, frictiones sæpius
de die adhibitæ salubres agent vi-
ces. Cæterùm quies ægris lin-
quenda sit.

SECTIO QUARTA.

De

Somno & Vigiliis.

Quod moderata motûs & quie-
tis vicissitudo, hoc idem de-
bitus somni, vigiliarumque ordo
& tempus adjiciet spiritui vitali.

Quem

Quem ergo Spiritum vitalem in vigiliis, præsertim curâ, mœroribus, tristitiâ, doloribus &c. adjunctis deperdimus; hunc somnus, impediendo ulteriorem ejusdem jacturam, in pristinum reducet vigorem.

Qui verò Spiritus in somno, præcipuè longiore, hebes, segnis &c. factus est, hunc vigiliæ rursus, adjuvante præcipuè musculorum motu, excitant, exhilarant, & in debitò conservant, vigore, potentiâ, vi, facultate, & energiâ, rursùm cum malignis morborum causis dimicaturum.

Ut itaque ægrum à somno, præcipuè meridiano, (nisi in assuetis & planè à viribus dejectis) detineamus, pro diversione varias interlocutiones amicorum, adstantium, &c. præsentiam usque ad debitum somni

in
ori-
un-
is-
m-
vi-
ra-
&c.
ad-
no-
de-
tia,
m-
di-
ra-
&
ea-
lo-
&c.
fo-
ni-

mi tempus, quantum æger fert,
instituiamus; illis verò, qui nullum
omnino somnum, ac exinde nul-
lam quietam noctem habent, arte
& quidem paucissimis opiatis, cautè
tamen, evitando omne periculum,
& sinè ullo contraindicante præsentè,
admixtis corrigentibus, eum procu-
ramus.

SECTIO QUINTA.

De

*Excretis, & retentis à
Natura, in morbis, institutis.*

SI excretiones præter Naturam
retentæ vitalem spiritum sup-
primunt, onerant, inviscant, inspif-
fant, impotentem ad functiones
suas reddunt, cui dubium suborie-
tur eundem in priorem deduci posse
vigo-

vigorem atque potentiam, si ea,
quæ fuere retenta, per debitum à
Natura electum vel prævisum ex-
cretionis locum imitando hanc be-
nè operantem, paucissimâ ad eas
excretiones dispositione adhibitâ
(non dico medicamentis) cæteris-
que bonæ diætæ regulis adjuvanti-
bus removeantur. Profec̃to non
abs re Divus Hippocrates nos, ut
imitemur Naturam, cohortatus est
Aphor. 21. Sect. 1. *quæ ducere
oportet, quò maximè Natura ver-
git per loca conferentia, eò ducere
convenit.*

Et hæc sit norma & methodus,
qua in procurandis vel promoven-
dis à Naturâ institutis vel indicatis
excrementis, per locum debitum,
educendis, ægrotis nostris Spiritum
vitalem adjuvamus, conservamus,
& restituimus.

Quid.

id Quidquid itaque sanitatem vel
conservat vel restituit, hoc fecit
Natura. Hæc in omni morbi de-
cursu & tempore operatur; hæc
tàm in principio, quàm fine non
quiescit, quidquid maligni in nobis
est, de se expellere. Hæc vomitum
instituit in nimiâ ciborum re-
pletione, febribus malignis, vario-
lis &c. alvi fluxus in diarrhæis, dis-
senteriiis &c. Sudores in lue vene-
rea, in sudore Anglico, in febribus
malignis; pthyalismum in lue vene-
reâ, scorbuto, melancholicis &c.
unde illi sputatores dicti &c. hæ-
morrhagias, tumores, mictiones
&c. & quidquid tandem sympto-
maticè in principio & decursu mor-
bi, vel criticè in fine ab ægro ex-
cernitur, vel excerni indicatur,
hoc idem Natura potuit, voluit, &
fecit.

Cur

Cur autem circa excretiones sibi
præfixas non semper suum attingat
finem, imò hanc ob causam, aut
morbus protrahatur, aut ægri mori-
antur, ratio hæc est, vel quia ipsa
insufficiens est, licet velit, vel quia
ab excretionis officio per alia im-
peditur. Insufficiens est 1. in sene
jam debili, ut e. g. malignæ febris,
si quâ corripitur, fermentum, præ-
fertim majori energiâ præditum,
vel per sudores, vel urinam &c. ex-
cludat. 2. in illis quibus indies Spi-
ritus vitalis ob certas animi pas-
siones, timorem nempe, tristitiam,
mœrorem &c. in ipso etiam morbi
decurfu consumitur & enervatur,
Impeditur à munere excretionis
dum in benè agendo ab externo
frigore constringuntur pori, dum
æger in calido non detinetur lecto,
dum, si nimia humorum quantitas
præ-

præfens fit, medicamentis vulgari-
bus citius, quàm par est, e. g. vomit-
us vel diarrhææ sistuntur, dum
quantitate ciborum excedimus, at-
que hinc plùs excrementorum
spiritibus adjicimus, quàm ille ex-
cernere, ejicere, eliminare possit.
Jam verò, si hæc omnia remove-
mus, quæ impediunt; & ea faci-
mus, quæ Naturam ad majorem
excretionem, non dico: irritant,
sed disponunt; quis in dubium re-
vocabit? quin spiritus ille noster vi-
talis, ut morborum Medicator, ex
se ipso omnia sibi heterogenea ad-
mixta, sub excrementorum no-
mine citius ac tutius expellere,
possit.

Ut itaque Naturam hanc ad præ-
fixas sibi per convenientia loca ex-
cretiones à principio, per decur-
sum, ad finem usque morbi dispo-
namus,

namus, ordine hoc rem nostram
instituemus. Incipiente jam morbo
juxta commune adagium: *princi-*
piis obsta, serò Medicina paratur,
quantitatem humorum respicimus,
quâ sublatâ reliquum Natura solo
nostro diætæ regimine subigere &
evincere potis erit; ut igitur quan-
titas è primis educatur viis, & qui-
dem è ventriculo, emetica (si vo-
mitus à Natura institutus, vel ad
eum propensio adsit, nihilque etiam
contraindicat) propinamus. Ut ex
intestinis retrahatur, purgans (si
copiosus alvi fluxus, uti in diarr-
hæis, Cœliæca passione &c. videre
est, vel enormia ventris tormina,
& fæcum alvi fœtor gravissimus
adsit, atque si nihil etiam contrain-
dicet, ut virium languor, senium,
tempus æstivum, febres malignæ
&c.) præscribimus. Cæterùm si
quid.

quidpiam horum contraindicet, & tamen adhuc necessitas detrahendi quantitatem urgeat, enemata simpliciora, imò simplicissima concedimus.

Quantitas tandem sanguinis in eodem morbi principio tollitur per venæsectiones, ut ab eodem quantò suppressus, jam verò liberatus Spiritus vitalis ad fortiùs dimicandum animetur & excitetur.

Hæc in principio observanda. In progressu verò præter debitè, ut jam diximus, administratam diætã, quæ maximè Naturam ad excretiones disponit, ad majorem adhuc promovendam inutilium, fermentorum, heterogeneorum excretionem maximè commendamus, ne excretiones supprimantur v. g. sudores per admissum externum frigus; imò si non benè succedant,

foveamus per lectum calidum, aut si omnimodè non succedant, per frictiones linteis calidis procuremus. Quid periculi temera vomitûs, diarrhææ, dyssenterix &c. suppressio fecerit, nôrunt practici, ideóque medicamenta medicastris, agyrtis &c. communia, quæ similes inducunt suppressiones, à nobis procul exulent.

In fine verò, his benè institutis, & servatis, totum opus Naturæ relinquimus, secundum illud D. Senis nostri Hippocratis effatum, Sect. 1. Aphor. 20. *quæ indicantur & judicata sunt integrè, nèque movere, nèque novare aliquid, sivè medicamentis, sivè aliter irritando sed sinere.* Atque, dum æger omnia, ea, quæ sibi in hac methodo præscripta sunt, observat, & spiritu vitali præpotente à Natura donatus est,

est, infallibilem, bonam, salubrem,
criseos victoriam decantabimus.

SECTIO SEXTA.

De

Animi passionibus.

DE animi passionibus non
multa disseram, cum earum
fiendi modus tam à Philosophis,
quàm Medicis, passim & sufficien-
ter traditus sit. Solummodò nos
considerabimus eas eatenus, quate-
nus Spiritum nostrum vitalem of-
fendunt, & ad actiones suas impo-
tentem efficiunt. Sunt morbi
quàmplurimi, quos animi passio
quandoque sola produxit, quando-
que planè cum morte commutavit.
Quis dubitat in tristitiâ & mœrore
Spiritum vitalem debiliùs moveri,

& continuo consumi, nisi rever-
tente lætitiâ denuò excitetur & ani-
metur. Testatur id pulsus minor
in tristitiâ; pectoris gravitas, &
quasi suffocatio; corporis & præ-
sertim faciei, aliarumque partium à
corde remotiorum frigus & pallor;
oculorum concidentia, & vivacita-
tis interitus &c. ubi è contrà in
lætitia hæc omnia evanescent, ac
Spiritus vitalis antea quasi retra-
ctus, & in motu suspensus, in pri-
stinum reducitur statum; Siquidem
in eâ Spiritus grato modo tum in
cerebro, tum extra illud in nervos
omnes profiliunt, præsertim in ner-
vos cordis & vasorum constrictioni
dicatos, quò ulterius fit, ut sanguis
grato motu per corpus propella-
tur, omnesque partes blando ca-
lore suffusæ exultent quasi & omne
illud, quod causam morbi materia-
lem

lem induit, circulationis lege per
certa corporis emunctoria gratâ
rursus spiritûs vitalis præsentia,
dimitunt, ejiciunt, excernunt.

Quemadmodum autem non mo-
dicum commodi, ut diximus, Spi-
ritus noster vitalis, & cum eo to-
tum corpus accipit â moderata læ-
titia, itâ â contrario diversas longè
alterationes subit in tristitiâ, despe-
ratione, irâ, odiô, invidiâ, &c. itâ ut
â debito suo munere, quo partes
corporis sanare intendit, retardetur
& abstrahatur.

Jam verò ut rursus hunc vigo-
rem illi conciliemus, omnes has
animi passiones removendas, & il-
las, quæ Spiritum vitalem, vividum,
floridum conservant aut efficiunt,
causandas non in vanum existima-
mus. Cum verò nulla animi pas-
sio sine objecto quodam fiat, prius
I 4 illud,

illud, cujus gratia æger gratè vel in-
gratè afficitur, inquirendum, quo
cognito, id quod obest, removeatur;
quod verò prodest, quantum possi-
bile, illi offeratur.

Concludimus denique, & denuò
repetimus, optimam methodum,
quâ deficiente nobis arcano illo ma-
ximo, Spiritum nostrum vitalem,
vel Naturam morborum Medicatri-
cem, quantum possibile est, ad quàs-
que causas materiales è corpore hu-
mano depellendas, confortamus at-
que conservamus, optimam, inquam
methodum esse debitum & conve-
niens diætæ regimen modò addu-
ctum, quo certè sine amplâ & nau-
seabundâ medicaminum farragine,
& propterea sine periculi metu, sed
paucis Naturam in hoc diætæ regi-
mine tantum disponimus: (non au-
tem irritantib⁹ remediis, molestam⁹)
tutissimè jucundèq; ægros curabim⁹.